

Співпраця за китайським розрахунком

Китай став важливим гравцем у зовнішній політиці Грузії. Але односторонні відносини пов'язані зі значними ризиками.

Уряд Грузії дедалі активніше зміцнює відносини з Китаєм, високо оцінюючи економічний потенціал цього партнерства, включно з гучними інфраструктурними проєктами. Але, незважаючи на оптимізм, ці відносини досі залишалися майже повністю односторонніми і, по суті, створювали для країни нові істотні ризики.

На зовнішньополітичну стратегію Грузії величезний вплив справили її геополітичне становище, історичний контекст і прагнення до тіснішої інтеграції із західними інституціями, такими як НАТО і Європейський союз. Однак останніми роками Китай став важливим гравцем у зовнішній політиці Грузії. Дві країни активно прагнули зміцнити свої політичні відносини за допомогою серії візитів на найвищому рівні та укладення угод, водночас китайські ініціативи в Грузії розвивалися з різкою швидкістю, позначеною значними розширеннями, що відбуваються майже щомісяця.

Поворотним моментом у китайсько-грузинських відносинах стало підписання 31 липня 2023 року Заяви про стратегічне співробітництво, яка сповістила про початок нової ери двостороннього співробітництва. Візит тодішнього прем'єр-міністра Грузії Іраклія Гарібашвілі до Китаю у 2023 році увінчався ухваленням Заяви про стратегічне партнерство, спрямованої на зміцнення координації політики та співробітництва в регіональних і міжнародних справах.

Це партнерство було сприйнято як стратегічний маневр Китаю, спрямований на розширення свого впливу на Південному Кавказі – регіоні, який Москва традиційно розглядає як сферу свого впливу. Таким чином, китайсько-грузинське партнерство можна розглядати як частину більш масштабних геополітичних змін у регіоні.

Конфлікт в Україні, що триває, і викликані ним геополітичні перестановки посилили стратегічне значення Південного Кавказу. Участь Китаю в справах Грузії потенційно може змінити регіональну динаміку, особливо у зв'язку з його прагненням розвивати альтернативні торговельні маршрути в обхід Росії, прикладом чого можуть бути такі проекти, як «Середній коридор», що пов'язує Китай з Європою через Центральну Азію і Кавказ.

Проте, незважаючи на поглиблення китайсько-грузинських відносин з 2016 року, значної економічної активності, на яку можна було б розраховувати для зміни наявної динаміки, не спостерігається. Досі прогрес і розвиток були здебільшого односторонніми, а перспективи флагманського проекту Грузії в рамках «Середнього коридору» та глибоководного порту Анаклія – не надто багатообіцяючі.

Незважаючи на незначні успіхи, існує низка проблем: від зовнішньої політики до економічного співробітництва, при цьому співпраця, як видається, в переважній більшості випадків орієнтована на Китай.

Ілюзія китайських інвестицій

Про справжній успіх в економічних відносинах можна судити за різким збільшенням прямих інвестицій і підвищеним інтересом з боку компаній, які приходять у країну, що призводить до створення нових робочих місць і зростання доходів, які підживляються зовнішнім капіталом.

Офіційна статистика дає найточніше і надійніше уявлення про цю реальність; загальнодоступні дані про прямі іноземні інвестиції (ПІІ) однозначно свідчать про нездатність уряду залучити значні китайські інвестиції, незважаючи на гучні заяви про значний інтерес та «незмірне поглиблення» відносин.

Фактичний економічний вплив китайських інвестицій на Грузію залишається мінімальним. Цей недолік є очевидним не тільки порівняно з припливом інвестицій зі США та ЄС, а й порівняно з більшістю окремих країн – членів ЄС, включно з такими невеликими державами, як Мальта, Чехія та Люксембург.

Порівняння з іншими країнами ще більше підкреслює недоліки. Ці цифри підкреслюють невідповідність між амбітною риторикою уряду та відчутними результатами його стратегічних економічних відносин з Китаєм. Цифри явно підривають заяви уряду про успіх і ставлять під сумнів стійкість і надійність опори на Китай як наріжного каменю зовнішньоекономічної політики Грузії.

Ситуація ускладнюється тим, що під час взаємодії з китайськими інвесторами уряд Грузії не бере до уваги такі важливі чинники, як прозорість, належна обачність і управління проектами.

Ключовим прикладом є інфраструктурні проекти – такі як дороги, мости і тунелі, які будують китайські компанії в Грузії. Такі проекти значною мірою фінансуються грузинськими платниками податків і виділяються з державного бюджету.

Китайські компанії здійснюють проекти за вказівкою уряду Грузії, фінансуються і спрямовуються ним. Отже, їхня участь не співвідноситься зі «зростаючим» економічним співробітництвом або «підвищенням економічної привабливості» країни.

Ба більше, активніша участь уряду в торговельних та інфраструктурних проектах із китайськими компаніями була затьмарена явною відсутністю прозорості та належної обачності. Подібна безгосподарність часто призводила до звинувачень на адресу китайських компаній у нездатності завершити проекти вчасно і в рамках бюджету, що ставить під сумнів ефективність і надійність такої співпраці.

Нездатність залучити китайські інвестиції та належним чином управляти ними не тільки знижує потенційні економічні вигоди, а й загрожує створенням атмосфери залежності та економічного примусу. По суті, без істотного і добре керованого припливу китайських інвестицій стратегічне партнерство залишається радше політичною заявою, ніж економічною реальністю.

Євроатлантичні устремління Грузії під загрозою

Беззастережне партнерство грузинського уряду з Китаєм створює значні економічні та політичні ризики.

Однією з головних проблем є потенційна економічна залежність від Китаю, яка може бути використана для здійснення політичного впливу. У партнерстві, в якому відсутня взаємність і яке непропорційно служить інтересам Китаю, існує значний ризик економічного примусу. У таких умовах Грузія може бути змушена узгоджувати свою політику зі стратегічними цілями Китаю як усередині країни, так і на міжнародній арені.

Це загрожує підірвати євроатлантичну інтеграцію країни, що може

звести нанівець амбіції Грузії щодо вступу в НАТО і ЄС.

Партнерство може змусити Грузію підтримати Китай на міжнародних форумах, навіть на шкоду власним національним інтересам та інтересам західних союзників. Це питання є особливо драматичним, якщо врахувати, що правляча партія «Грузинська мрія» взяла на себе зобов'язання щодо такого пріоритету в рамках стратегічної заяви з Китаєм у липні 2023 року.

Як і у випадку з економічними відносинами, політичне партнерство Грузії з Китаєм також було повністю одностороннім.

Китай як передбачуваний «стратегічний партнер» ніколи не голосував в ООН за грузинські резолюції, що закликають до безумовного повернення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з окупованих територій Грузії. Ба більше, не було зроблено жодних зусиль, щоб порушити питання про територіальну цілісність Грузії або виведення російських збройних сил із грузинської території.

Співпраця за розрахунком

Хоча співпраця Грузії з Китаєм, як видається, не відповідає інтересам країни, вона відповідає ширшим стратегічним цілям як Китаю, так і нинішнього уряду Грузії.

З погляду Китайської Народної Республіки, мета полягає в тому, щоб стратегічно переорієнтувати Грузію в бік від традиційних західних альянсів і тісніше інтегрувати її у великі глобальні ініціативи Китаю – такі як «Пояс і шлях» (BRI) і «Глобальна ініціатива з безпеки» (GSI). Ця інтеграція спрямована на посилення геополітичного впливу Китаю в регіоні, створення альтернативних шляхів для торгівлі та дипломатії в обхід традиційних західних каналів.

Для уряду Грузії це партнерство є прагматичною альтернативою НАТО і Європейському союзу, забезпечуючи доступ до найважливіших фінансових ресурсів для розвитку інфраструктури без жорстких демократичних умов, які зазвичай висувають західні інститути.

Таке альтернативне фінансування є особливо привабливим для реалізації великих інфраструктурних проєктів, які необхідні для модернізації економіки Грузії та забезпечення її зв'язності, але які в іншому разі можуть бути ускладнені через умови, що накладаються на західну допомогу та інвестиції.

Для Грузії вкрай важливо проводити зовнішню політику, яка захищає її суверенітет і демократичні цінності, а також її справжні економічні інтереси – те, що не узгоджується з її угодою з китайським урядом.

Цей матеріал є частиною партнерства SOVA з виданням OC Media

Тінатін Хідашелі

Тінатін Хідашелі (Tinatin Khidasheli) – колишня членкиня парламенту (2012-2015) і міністерка оборони Грузії (2015-2016). Вона очолює грузинський аналітичний центр Civic IDEA, який займається моніторингом китайського впливу в Грузії та Чорноморському регіоні.

